

DF 11585

х Соціалістів-Револуціонерів.

„Боротьбою здобудем ми право своє!“

MFN-5825 27-16-I De 6084

Самостійна Україна — несоціалістичне гасло?

Написав

Микола Залізняк.

Друк і наклад партійної друкарні.
1915.

БІБЛІОТЕКА

„Просвітн. Виділу“ С. В. У.

в Рапштані.

Число інвент. 203.

Знак соу.

Число бібл. 203.

Брошура тов. М. Михайленка — „Національне питання в Росії й війна“ дає стисло загальну характеристику національної справи в Росії взагалі й становища української національної справи в російській державі з окрема.

Друга праця його — „Росія й Україна“, дає докладніший огляд відношення Росії до України, і то як Росії офіційної — російського правительства, так і Росії неофіційної — російського громадянства.

З сього огляду виходить ясно, що український нарід не має жадних причин стояти при Росії. Його становище там тепер таке погане, а вигляди на краще будуче, навіть при ліберальнім режимі, такі малі і злучені з такою великою й тяжкою боротьбою за найелементарніші національні права, що найкращим для нього вислідом теперішньої світової війни було би побитв Австро-Угорщиною й Німеччиною Росії й відорване від неї як не цілої, то бодай частини української території.

Такий вислід був би дуже бажаний не лише в інтересі українського народу, забезпечуючи йому без порівняня кращі обставини національного,

економічного й політичного розвитку, але також в інтересі цілого міжнародного соціалізму.

І справді, не підлягає сумніву, що Росія, як була, так є й тепер, „соромом Європи“, як влучно сказав про неї в своїм часі ще небіжчик Лібкнехт. В XIX століттю підтримувала вона в цілій Європі скрізь реакційну політику, яку тяжко відчули на собі різні народи. Вона ж, зі своєю кольосальною масою населення, знадила нещасливу Францію, яка за її помічю сподівала ся побити Німеччину. Не підлягає сумніву, що доки Росія лишиться з таким територіяльним складом, як тепер, в Європі не можна й думати буде про жадне ослаблене мілітаризму; не підлягає сумніву, що Європа все буде наражена від часу до часу на такі страшні конфлікти, який ми переживаємо тепер. Основна прикмета російської зовнішньої політики, старий Крапоткін всупереч фактам запевняє нас, що се не так, — се її безприкладна агресивність, яка не оправдувала ся жадними іншими причинами, як бажанєм пануючої в Росії кляси здобувати все нові й нові території. І річ характеристична — процес сього територіяльного розширення мав у Росії зовсім інший характер, ніж в західній Європі. Він характеризується лише примітивним рабованєм новоздобутих територій, не даючи їм нічого взамін. Се й зрозуміло — не могла Росія завести на здобутих територіях висшої культури, бо вона й сама такої культури не мала й не хотіла мати. Навпаки — на територіях, які московська держава здобула на своїх західних гра-

ницях, нищила вона безоглядно, особливо се треба сказати про Україну й Польщу, ту висшу культуру, яку сі краї вже мали, стараючи ся за всяку ціну довести до цілковитого змосковщеня сих земель. Одначе царатови сеї ціли доси не вдало ся осягнути — зате вдало ся йому страшенно спинити культурний і економічний розвиток підвладних провінцій. Що більше, зроблено се було тим способом, що від сього систематичного рабунку завойованих областей мала користь крім уряду лише нечисленні групи висшої бюрократії й шляхти. Московський нарід, як такий, проливав лише свою кров у нечисленних війнах за нові території, а сам мав з них, за виїмком хіба Сибіри, дуже мало користи. Затемав він ту величезну шкоду, що щаслива агресивна політика царату безмірно скріпила його мілітарну силу, бюрократичну організацію, а тим самим дала йому й можливість абсолютного панованя також над своїм власним народом.

Жаль великий і шкода, між иншим і для самого московського народу, що російські соціалісти доси не зрозуміли, що найбільшим ворогом поступу в Росії є не так сам царат, як система централізму, як панованє над величезними територіями, над ріжними народами. Полтавська побіда Петра в 1709 році повинна бути сумною історичною подією не лише для Українців, вона повинна бути сумною також для цілого московського народу. Бо і справді, що дала вона йому? — Перетворенє Московщини в Російську імперію з

так сильним самодержавством, що його не могли зломити й доси ніякі революційні рухи. Ся побіда зробила в своїх наслідках в Україні замість країни в досить демократичним як на той час політичним устроєм, що в своїм розвитку ніколи не міг би довести до деспотизму, звичайну провінцію. Ся побіда в своїх наслідках повела до остаточного розбиття, а потім і загарбання Росією Польщі, ся побіда, скріпила воєнну й матеріяльну силу царату, в такій мірі, що він на довший час не потребував поважно бояти ся ні зовнішних, ні внутрішних ворогів.

Не будь Росія така велика, як тепер, не май вона в своїх границях України й Польщі, царат по всякій імовірности вже давно не існував би. Без сих провінцій силою обставин московські області мусіли би мати даліко більше розвинений капіталістичний лад, ніж тепер. Без сих провінцій жадна європейська держава не давала би московському царатови мільярдів на підтриманє його істнованя й на скріпленє його мілітарної сили.

А незалежна Україна й Польща були би висвободжені від страшного культурно-національного гнету й не менше страшного економічного визиску російським царатом і через се мусіли би стояти на без порівняня вишійм ступні розвитку, ніж тепер, могли би бути справді рівнорядними й рівноправними членами концерту європейських демократичних держав. Взяти лиш один однісенький приклад — як би так Україна була не під російським панованєм, а свобідна або під пано-

ванєм якої иншої європейської держави, то український нарід числив би не 16, як тепер, а 80 або й більше процентів грамотних. Він уже давно мав би широко й демократично поставлену освіту, мав би рільничі, технічні й торговельні школи, він не потрібував би консервувати лише свою переказану праїдами „народну“, як то кажуть, культуру, а мав би цілковиту змогу її далі розвивати, або на її основі творити нову національну культуру, черпаючи повними руками зі скарбів західно-європейської культури, від якої він тепер цілковито відтятий без жадної за то рекомпензати. Який здобуток для загальної культури, який добрий ґрунт для соціалізму! Бо не треба забувати, що сучасний соціалізм може розвивати ся лише при певнім мінімумі культури, а його успішна боротьба взагалі немислима без дуже високого культурного розвитку широких народних мас. А сей розвиток українського народу в сучасній Росії цілковито виключений. Лише Москалі (як націоналісти, так ліберали й соціалісти) можуть і досі думати, що можна з користю для культури й розвитку самого українського народу позбавити його такої основної й конечної потрібної передумови всякого людського розвитку, як рідна мова.

Як би Україна не була під російським панованєм, її економічний розвиток стояв би без сумніву на далеко висшій степені розвитку. Навіть як би припустити, що вона далі лишила ся би обєктом для праї чужих капіталів, всеж

се панованє чужого капіталу мало би тоді на Україні зовсім інші форми, ніж тепер, коли Україна є в границях Росії. Російський абсолютизм, як се показують факти економічного життя, дає заграничним капіталам, вложеним у різні підприємства в Росії, змогу працювати лише для зиску, але з найменшем напруженєм, і тому виходить, що сей капітал не робить в Росії тої корисної з суспільного погляду роботи, яку він робить де инде — він не дуже то дбає про розвиток продукційних сил, не дбає про заведенє нових способів продукції, не дає робітничій клясї ніяких можливостей для культурного розвитку. Таке його становище пояснюєть ся тим, що російський абсолютизм дає йому змогу бути захищеним від заграничної конкуренції й вдушує всякі прояви навіть чисто економічної боротьби робітничої кляси. Все се мусіло би цілком инакше виглядати в відділеній від Росії Україні. Тоді вона, насамперед наслідком демократизації її політичного ладу й зросту культурности широких народних мас, а також наслідком скасування російської системи безпощадного й примітивного рабованя її економічних сил, відразу мала би без усякого порівняня більший і дуже сильний внутрішній ринок. А се дуже сприяло би швидкому й широкому зростови промислу на Україні. Крім того сей промисел вже не міг би бути в такій мірі відгороджений від заграничної конкуренції, а через се мусів би прибрати західно-європейські форми. А все се сприяло би не тільки

зростови загальної культури й добробуту цілого українського народу, воно давало би без порівняння ширше поле для діяльності й боротьби між собою різних груп і клас українського народу. Справжній соціалістичний рух в західно-європейським розуміню сього слова може на Україні наступити лише по здобуттю сею країною, в тій чи иншій формі, національної незалежності. Ось чому, між иншим, незалежність ся лежить в інтересі не лише демократії, але також міжнародного соціалізму.

Побитв Росії ні в яким разі не могло би сприяти скріпленю там реакції, навпаки, воно сприяло би революційно-політичному рухови серед робітничих і селянських мас, витверезило би від шовністично-патріотичного чаду й значну частину поступової, радикальної й соціалістичної російської інтелігенції. Побитв Росії могло би привести там до заміни теперішнього абсолютистичного ладу справжнім конституціоналізмом. Говорити, як се робить Плеханов і ряд инших соціал-демократичних публіцистів, що побіда Росії в теперішній війні бажана, бо вона скріпить „розвиток“ її „продукційних сил“ і тим самим з konieczністю доведе до здемократизованя Росії, наївно. *) Говорити про те, що відорванє Польщи або України від Росії було би шкідливе для московського народу, можуть з повним правом лише московські

---

*) Докладнійше про се див. брошуру тов. Юрія Ручки — „Російські соціалісти й теперішня війна“, розд. II.

націоналісти, ліберали й радикали, але не московські соціалісти, що хочуть стояти на ґрунті міжнародної справедливости. Кождий чесний справжній соціаліст повинен висловити ся проти політики гнетеня інших народів, навіть хоч би сей гнет і був хоч як користний для його власного народу, повинен згодити ся також на право сих народів бороти ся за власне державне істнованя.

Ортодоксальні російські марксісти, а за ними й деякі українські, скажуть, що все се противить ся „законам продукційних сил“, законам „економічного розвитку“, що сотворене незалежної України витворило би з неї реакційну державу, що український нарід нічого від її істнованя не виграв би, а хіба стратив, бо мусів би дуже багато витрачати на удержане самостійної армії й фльоти. Ми розуміємо їх, бо знаємо, що ортодоксальний доґматизм і привичка думати не реальними поняттями й не при помочи реальних фактів, а порожніми формулами, давно вже зробила для них неможливим усяке самостійне думанє й тверезе відношенє до дійсности, зробила з них не революціонерів думки, а найгіршого рода консерваторів.

Хіба розвиток продукційних відносин зробив наприклад те, що Бельґія довший час була в одній державній злуці з Голяндією? Хіба сей розвиток вплинув на те, що Франція забрала Бельґію й прилучила її до себе? Хіба „продукційні сили“ були причиною того, що Бельґія стала зовсім самостійною державою? Як би в 30 роках

XIX ст. у Голяндії були марксісти того типа, як теперішні російські марксісти, вони напевно доводили би бідним Бельгійцям, яка велика шкода для них відділяти ся від Голяндії, кричали би на цілий світ, що сотворенє самостійної Бельгії здержить розвиток у Голяндії „продукційних сил“, а тим самим здержить і її розвиток взагалі, що самостійна Бельгія теж не матиме змоги до доброго розвитку, що вона буде державою реакційною, що бідний бельгійський нарід буде страшно терпіти від свого мілітаризму і т. д. і т. д.

Як би подібні аргументи висловив би хто проти державного істнованя Бельгії, а при тім послав ся би ще на те, що „розвій продукційних сил“ вимагає, допустім, прилученя Бельгії до Німеччини, московські й українські марксісти напевно сказали би про такого соціяліста, що він звичайний німецький реакціонер - націоналіст найгіршої марки. Ну, а говорити про те, що Україна, яка має територію значно більшу від території Німеччини, яка має більше населеня ніж Франція і рішучо всі дані до самостійного економічного істнованя, мусить бути при Росії, се инша річ! А основа для такого говореня полягає зовсім не в славетнім „розвитку продукційних сил“, а просто напросто в туподумности й консерватизмі думки московських марксистів і їх українських підголосків, а головно в їх російським патріотизмі. Вони обурюють ся на німецьку соціяль-демократію, що вона в сій війні підтримує правительство. Але се не перешкоджає значній їх часті підтримувати

Росію в сій війні, яка, як се отверто заявили міродатні російські чинники, має на цілі здобуте не лише Галичини для остаточного знищення українського руху, але й здобуте Царгороду. Що робити — тут се потрібне для ортодоксально-соціалістичного молоха — розвитку продукційних сил у Росії! А причиною сеї дурної, але в своїй дурності безлично-брехливої аргументації є лише те, що сї російські соціалісти лише були колись соціалістами, та й то зовсім не „інтернаціональними“, як вони чванькувато любили себе називати, а лиш московськими, і ще й централістами в додатку, а тепер, при сій війні вийшло лиш шило з мішка, й вони поставали „патріотами“ в найгіршому значіню сього слова, людьми, що зрадили не лише свій соціалізм, революційність і демократизм, але навіть інтереси власного, доси ще поневоленого й так малокультурного народу.

Ми досі ніде ще не чули, щоби німецьке правительство проголосило, що його цілю в сій війні було здобуте Бельгії й прилученє її до Німеччини. Натомість ми чули від самого російського правительства і від впливових російських кругів, що здобуте української Галичини — се одна з цілей Росії в теперішній війні. Мотивувало ся се, як і треба було сподівати ся, традиційним способом — в імя прилученя до „Руси“ „підяремного руського народу“, в імя його визволеня від „німецького“ ярма, дарма, що сей нарід від німецького ярма зовсім не терпів, дарма, що в сій війні він увесь, від буржуазії до

соціалістів, однодушно, без вагання і з власної волі, активно став на сторону держави, де знайшов для себе відповідні умови для свого розвитку, виступив з як найбільшим завзяттям проти своєї мнимої освободительки — Росії. Соціалісти, між іншим і російські, дуже обурюють ся на напад Німеччини на Бельгію, дуже обурюють ся вони й на жорстоке поступоване там німецького війська. А тим часом, чи багато слів протесту зі сторони російських соціалістів знайшло доси поступоване російського правительства в українській Галичині? А в Бельгії Німці не нищили систематично бібліотеки, музеї, народні читальні; в Бельгії не заборонили Німці уживане французької мови; в Бельгії не силують вони силою нагайок населення переходити на протестантизм; в Бельгії не замикають Німці масово священиків і інтелігенцію до в'язниць і не засилають їх на Сибір, як се робить ся в Галичині; в Бельгії не забирають від батьків сотки маленьких дітей і не перевозять їх до Німеччини, щоби там виховати їх на Німців. В Бельгії населення терпить лише там, де сього вимагають воєнні операції. В Галичині — се похід з вогнем і мечем на знищення української культури, українського народу. Та до сих справ російські соціалісти доси ще не навчили ся мати зрозуміння!

Кінчимо — Залізом і кровю вчить жити народи Європи розуму. Теперішня війна — се лиш одна лекція. І сене сеї лекції є тої, що доки існує російська імперія, доти не може бути

спокою в Європі, доти не можна там думати ні про безпечний розвиток демократії, ні про безпечний розвиток соціалізму.

Без побиття й розбиття Росії нема що думати про європейський поступ. А розбите Росії неможливе без визволення України від її панованя. Се починають розуміти вже буржуазні політики й дипломати в Австрії й Німеччині. Але й соціалісти повинні зрозуміти нарешті, що визволеня України теж лежить в інтересах міжнародного соціалізму.

Вийшли з друку такі книжки:

1. М. Михайленко -- Національне питання в Росії й війна.
2. М. Михайленко — Росія й Україна.
3. М. Залізняк — Самостійна Україна — не-соціалістичне гасло?
4. М. Залізняк — Українці, Росія й війна.
5. М. Михайленко — „Визвольні маніфести“ російського уряду в теперішній війні.
6. Ю. Ручка — Російські соціалісти й теперішня війна.
7. В. Лібкнехт — Чи Європа має скозачити?
8. С. Дікштайн — Хто з чого живе?

В німецькій мові вийшли:

1. Georg Ruczka — Die russischen Sozialisten und der gegenwärtige Krieg.
2. Georg Ruczka — Die französischen Sozialisten und der Krieg.

Друкують ся або готують ся до друку:

1. Галичина й її національне значінє для України.
2. Українська Галичина — окремий коронний край.
3. Х. Житловський — Соціалізм і національне питанє.
4. М. Борисов — Соціалізм і проблема національної автономії.

5. Національна справа й Партія Соціалістів-Револуціонерів.
6. К. Кавтський — Національність й інтернаціональність.
7. К. Кавтський — Національна держава, імперіялістична держава й союз держав.
8. Дмитро Сметанка — Соціалізм, завоювницька політика, патріотизм і націоналізм.
9. Л. Василенко — Світова війна.
10. І. Сокира — Хай Європа козачіє!
11. Е. Бернштайн — Інтернаціонал робітничої класи й європейська війна.
12. Ф. Волховський — Як м'ужик став довжником у всіх.
13. Ф. Волховський — Казка про неправедного царя, друге українське видання.
14. А. Бах — Цар — Голод, друге українське видання.
15. В. Рюминський — Повстане селян в Англії.
16. М. Драгоманів — Віра і громадські справи, друге українське видання.
17. Др. Осип Назарук — Що се є: суспільні класи, боротьба клас, буржуазія, пролетаріят, капіталізм і організація.

